

СТРАТЕГІЧНІ ВИКЛИКИ СТІЙКОСТІ, ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРІОРИТЕТИ ТА ЗДОБУТКИ УКРАЇНСЬКО-ЧЕСЬКОЇ СПІВПРАЦІ

Задорожна Любов Кирилівна, кандидат філософських наук, ректор КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

Контекст війни сьогодні є невід'ємною складовою аналізу функціонування усіх сфер життя українського суспільства. Освіта як найважливіша соціальна функція, що має державотворче значення, оскільки зорієнтована на формування свідомості людини та суспільства в цілому, в умовах війни стає не просто суспільним благом, а фундаментом національного спротиву. Водночас, виклики, з якими стикається українська освіта в умовах збройної агресії з боку РФ є надзвичайними і унікальними у ХХІ сторіччі. З одного боку, відбувається розвиток освіти, впровадження нових Державних стандартів, сучасних підходів до управлінської та освітньої діяльності, модернізація матеріально-технічної бази, діджиталізація, наближення до європейського освітньо-наукового простору, тощо. З іншого боку – очевидна загроза життю та здоров'ю усіх учасників освітнього процесу, руйнування закладів освіти, відтік педагогічних кадрів, психотравматизація дітей та дорослих. Весь цей комплекс обставин обумовлює складну динаміку життя кожного закладу освіти.

Заклад післядипломної педагогічної освіти є тією науково-методичною і освітньою установою, предметом діяльності якої є вплив на розвиток якості регіональної освіти. Його функціонування відрізняється не тільки специфічністю вузької сфери післядипломної педагогічної освіти, а й суттєвою залежністю від інших ланок освіти і стану системи в цілому. Оцінка впливів викликів війни на національну освіту останнім часом презентована у низці досліджень, де окреслено коло проблем і негативних наслідків воєнного стану [1, 2].

Відтак, і діяльність закладу післядипломної педагогічної освіти сьогодні має яскраво виражений кризовий характер, особливо в регіонах, які безпосередньо перебувають у зоні бойових дій або постійно знаходяться під обстрілами.

Одеська область є одним з найбільш небезпечних регіонів України в умовах повномасштабної війни, що позначається на розвитку регіональної освіти. Актуальні ризики і загрози, що супроводжують функціонування регіональної освіти, вказані у Стратегії розвитку освіти Одеської області на 2023 - 2027 роки. Серед них: загрози воєнного характеру; руйнування критичної інфраструктури; внутрішня міграція населення; відтік фахівців за кордон або до інших регіонів; старіння педагогічних кадрів та непедагогічних кадрів в освітній сфері; обмеження ресурсів на розвиток закладів освіти, у т.ч. зменшення державних видатків на сферу освіти, погіршення соціально-економічних умов населення; погіршення психологічного стану населення в умовах війни, тощо [5].

У цих умовах Комунальний заклад вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» як регіональний заклад післядипломної педагогічної освіти стикається з викликами, що потенційно посилюють кризу. У Стратегії розвитку Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради на 2024-2028 роки» зазначено низку таких викликів:

- непередбачуваність безпекової ситуації в умовах українсько-російської війни;
- необхідність одночасно забезпечувати стійкість, відновлення та зростання в системі діяльності Академії;
- швидкоплинність політичного, економічного, соціального середовища, що зумовлює освітні зміни;
- недосконалість та неузгодженість нормативно-правової бази, яка регулює діяльність закладу вищої освіти з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників;
- незавершеність реформи національної системи освіти;

- зниження цінності педагогічної освіти та престижності професії вчителя;
- зменшення потенціалу для кадрового поповнення;
- обмеженість фінансових ресурсів для реалізації інноваційних освітніх і наукових проектів [4].

Отже, керівництво і колектив Одеської академії неперервної освіти спрямовують свою діяльність на подолання вказаних викликів і забезпечення безперебійної та ефективної роботи закладу освіти в умовах війни. Тут можна окреслити три наскрізних параметри функціонування закладу освіти, що дозволяють успішно вирішувати завдання в ситуації перманентної воєнної загрози, руйнувань, психічної перенапруги: стійкість – відновлення – розвиток.

Аналіз досвіду управління та організації діяльності Одеської академії неперервної освіти під час повномасштабної війни у перші роки (2022-2023 рр.) показав, що необхідними передумовами стабільного розвитку закладу освіти в умовах кризи є єдність колективу та утвердження у щоденній роботі певних цінностей: праця, стійкість, мужність, безпека, турбота, солідарність та співпраця, відповідальність та лідерство, професійне зростання, відданість своїй справі [3]. І надалі ці цінності стали фундаментом індивідуальних і групових стратегій стійкості, відновлення та розвитку Академії в умовах війни. Одним з найбільш важливих внесків в утвердження цих стратегій є українсько-чеська співпраця, що стала прикладом поєднання ціннісно-сміслового, культурно-просвітницького, професійно-педагогічного, психолого-підтримуючого, фінансово-технічного аспектів партнерської допомоги.

Партнерство КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» з громадською організацією Чеської Республіки «Асоціація з міжнародних питань» (АМО) продовжується впродовж багатьох років. У мирний час українсько-чеська співпраця була зосереджена на питаннях впровадження сучасних освітніх практик, передусім у сфері інклюзивної освіти. Так, на початку впровадження освітньої реформи «Нова українська школа» суттєва професійна допомога для українських педагогів та фахівців інклюзивно-ресурсних центрів була надана чеськими фахівцями в межах проекту

«На шляху до інклюзії», що реалізований Асоціацією з міжнародних питань (АМО) за підтримки програми TRANS Міністерства закордонних справ Чехії. Також у 2019 році Одеська академія неперервної освіти як заклад вищої освіти взяла участь у проєкті «Зміни педагогічних факультетів та університетів у ХХІ столітті», що реалізовував Університет Масарика за підтримки Чеської агенції розвитку. Цей проєкт сприяв впровадженню сучасних та ефективних підходів до організації підготовки здобувачів освіти на педагогічних спеціальностях, зокрема, академічної мобільності, інклюзії та інтернаціоналізації, підтримки науковців у вищій школі, імплементації чеського досвіду щодо внутрішньої оцінки закладів вищої освіти. Така співпраця надала важливі орієнтири для успішного запровадження в Одеській академії неперервної освіти нових освітньо-професійних програм – «Педагогіка вищої школи», «Педагогіка середньої освіти», «Освітній менеджмент у педагогічних системах».

Під час війни українсько-чеська співпраця набула нових вимірів і стала суттєвим внеском у забезпечення стійкості, відновлення та розвитку Одеської академії неперервної освіти. Такий ефект забезпечила участь Академії і закладів освіти Одеської області в українсько-чеському проєкті «Підтримка відновлення освіти в Україні» (2023-2024 р.), який реалізується за фінансової підтримки Програми трансформаційного співробітництва Міністерства закордонних справ Чеської Республіки. Академія стала реципієнтом фінансової допомоги від чеських партнерів – Асоціації з міжнародних питань (АМО), що дозволило посилити спроможності у різних напрямках діяльності.

Прикладом є видання Одеською академією неперервної освіти у 2023 році 10 навчально-методичних посібників «Нова українська школа на засадах єдності цінностей, змісту і форм» для учителів усіх освітніх галузей, що починали працювати в 5-му класі за новим Державним стандартом базової середньої освіти. Посібники стали суттєвою методичною базою для учителів-предметників на початку їх діяльності із впровадження Нової української школи. Така робота сприяла стабілізації освітянських процесів у базовій школі у закла-

дах загальної середньої освіти Одеської області. Це дозволило Академії не просто більш ефективно і результативно виконати свої функції, а й вийти на якісно новий рівень організації науково-методичного супроводу впровадження освітньої реформи та розвитку регіональної освіти.

Вагомим внеском у посилення освітньо-інформаційних ресурсів Одеської академії неперервної освіти стало поповнення фонду науково-педагогічної бібліотеки книгами та періодичними виданнями. Організація технічної бази для створення колекцій Електронної бібліотеки та безперебійної роботи Інституційного репозитарію – все це є суттєвими кроками, здійсненими за допомогою грантової допомоги від чеських партнерів. Вони важливі для реалізації усіх видів діяльності Академії як науково-методичної та освітньої установи, що має постійно поширювати можливості для педагогів Одеської області, слухачів курсів підвищення кваліфікації та здобувачів освіти у здобутті фахових знань. Робота із збереження бібліотечних і архівних фондів, аналіз і вивчення інтелектуального спадку освітян попередніх поколінь є важливим ресурсом для професійного розвитку сучасних педагогів, для відродження культури та духовного зростання нації.

Важливим аспектом стійкості, відновлення та розвитку в умовах війни стало додаткове забезпечення фізичного освітнього середовища закладу освіти. У найбільш скрутні часи відсутності доступу до електрики через руйнування критичної інфраструктури Академія забезпечила безперебійний освітній процес та усі види активності, використовуючи додаткові технічні потужності, придбані за допомогою чеських партнерів. В непередбачуваних умовах, що потребують гнучкої організації діяльності, такий внесок у розбудову матеріально-технічної бази закладу освіти є неоцінений.

Українсько-чеський проєкт «Підтримка відновлення освіти в Україні» суттєво підсилив спроможності Одеської академії неперервної освіти як закладу післядипломної педагогічної освіти, що має здійснювати вплив на розвиток регіональної освіти. Адже саме Академія є осередком формування команд партнерів проєкту –

зкладів освіти, провайдером професійної допомоги для фахівців Одеської області, фасилітатором розвитку освітянських спільнот.

Завдяки українсько-чеської співпраці посилюється лідерська роль Академії як надавача освітніх послуг в сфері підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів. Так, керівники закладів загальної середньої освіти мали змогу взяти участь у навчанні за онлайн курсом «Управління школою в кризових умовах», в межах якого опановували досвід чеських базових та середніх шкіл щодо впровадження дистанційного навчання, стратегічного, кризового та кадрового управління; знайомилися з дослідженнями Чеської шкільної інспекції; з'ясовували шляхи управління змінами; розглядали варіанти роботи з опором в педагогічному процесі; порівнювали релевантні моделі змін; формували розуміння кризової комунікації; удосконалювали знання про well-being та soft skills як засобів психологічної підтримки усіх учасників освітнього процесу; визначали якості лідера в освітньому процесі та шляхи керування змінами. Учасники проєкту ділилися найкращими практиками управління закладом освіти; розробляли план реагування на кризові ситуації; обговорювали проблеми адаптації українських дітей у чеських школах, які були змушені виїхати з України через війну; дискутували про стратегії підтримки цих дітей.

Керівники мали можливість поглибити знання із проєктного менеджменту та технології написання проєктної заявки на отримання міні-гранту від організаторів як можливості позабюджетного фінансування для розвитку закладу освіти. Від Одеської області міні-гранти на реалізацію проєкту виграли: Новопетрівський ліцей Великомихайлівської селищної ради Роздільнянського району Одеської області (проєкт «ЕКО-простір «Лісова пісня»»), Ліцей №3 «Авторська школа М.П.Гузика» Южненської міської ради Одеського району Одеської області (проєкт «Управління школою в кризових ситуаціях»), Великомихайлівський опорний ліцей Великомихайлівської селищної ради Роздільнянського району Одеської області (проєкт «Ляльковий театр «Усмішка»).

Отже, багаторічне партнерство Одеської академії неперервної освіти (Україна) та Асоціації з міжнародних питань (АМО) (Чеська

Республіка) стало чинником подолання стратегічних викликів, що постають перед регіональним закладом післядипломної педагогічної освіти в умовах війни. Пріоритетами такого партнерства є трансформація освіти на засадах демократії, свободи та сталого розвитку. Результати українсько-чеської співпраці дозволяють забезпечувати одночасно стійкість, відновлення та розвиток Академії як через посилення ресурсної бази самого закладу освіти, так і завдяки реалізації якісних проєктів для посилення спроможностей регіональної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Війна та освіта: 2 роки повномасштабного вторгнення. Звіт за результатами дослідження Київ, 2024. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/02/10/Zvit.Viyna.ta.osvita.Dva.roky.povnomasshtabnoho.vtorhnennya.2024.ukr-10.02.2024.pdf>

2. Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2023/2024 навчальному році. Київ, Державна служба якості освіти, 2024. https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/Zvit_Osvita_pid_chas_viyni_2023_SQE-22.05.2024.pdf

3. Задорожна Л. К. Стабільний розвиток закладу освіти в умовах війни: досвід Одеської академії неперервної освіти : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Професійна компетентність педагога: методологія, теорія, методика, практика» (10 листопада 2023 року) / за заг. ред. В. В. Ягоднікова. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. С. 137-140.

4. Стратегія розвитку комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» на 2024 - 2028 роки. URL: https://static.klasnaocinka.com.ua/uploads/editor/9324/776072/sitepage_192/files/merged.pdf

5. Стратегія розвитку освіти Одеської області на 2023-2027 роки. URL: https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/1343/Strategy_education_Odesa_region_2023_2027.pdf